
نسخه پژوهی

مجموعه جستارها در باره فهرست‌های کتابخانه‌های ایران و انیران؛ پژوهش‌های نسخه‌شناسی؛ تصحیح رساله‌های خطی؛ کتاب‌شناسی‌های موضوعی؛ راهنمای کتابخانه‌ها؛ برافزوده‌ها و نویافته‌ها در نسخه‌های خطی؛ تصحیح و تکمله بر فهرست‌ها و کتاب‌شناسی‌ها؛ اطلاع‌رسانی در حوزه نسخه‌های خطی

دفتر یکم

به کوشش
ابوالفضل حافظیان بابلی

قم / پاییز ۱۳۸۳ هـ ش

نسخه پژوهی / دفتر یکم

به کوشش

ابوالفضل حافظیان بابللی

ویرایش و صفحه آرایی

احمد رضا رحیمی ریشه

ناشر

مؤسسه اطلاع رسانی اسلامی مرجع

لیتوگرافی: کوثر

چاپ و صحافی: سلمان فارسی

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۶۴-۸۷۰۴-۰۲-۳

این اثر با حمایت خانه پژوهش قم تهیه شده و انتشار یافته است.

تلفن: ۲-۷۸۳۰۰۴۱ (۰۲۵۱)

بها: ۴۹۰۰ تومان

زاینه اشمیتکه^۱

کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی تألیفات ابن ابی‌جمهور احسائی
(ح ۵۸۳۸/۳۴-۱۴۳۳م - پس از ۵۹۰۶/۱۵۰۱م)

ترجمه احمد رضا رحیمی‌ریسه

از محمد بن علی بن ابراهیم بن حسن بن ابی‌جمهور، معروف به ابن ابی‌جمهور احسائی، متکلم امامی سده نهم هجری تألیفات متعددی در اصول فقه، فقه، حدیث، کلام و عرفان برجای مانده است. در سال ۲۰۰۰م، تک‌نگاری مفصلی درباره او به زبان آلمانی به قلم پروفیسور زاینه اشمیتکه با این عنوان منتشر شد:

Theologie, Philosophie und Mystik im zwölfterschiitischen Islam des 9./15. Jahrhunderts: Die Gedankenwelten des Ibn Abī Ġunhūr al-Aḥsā'ī (um 838/1434-35—nach 906/1501), Leiden: Brill 2000, IX+355pp.

۱) Sabine Schmidtke, استاد دانشگاه آزاد برلین، پژوهشگر مطالعات اسلامی و شیعه‌شناسی. از آثار اوست:

1. "Al-'Allāma al-Hillī and Shi'ite Mu'tazilite Theology". In: *Spektrum Iran* 7iii/iv (1994) 10-35.
2. "The Doctrine of the Transmigration of Soul according to Shihāb al-Dīn al-Suhrawardī (killed 587/1191) and his Followers". In: *Studia Iranica* 28ii (1999) 237-254.
3. "The Influence of Šams al-Dīn Šahrazūrī (7th/ 13th century) on Ibn Abī Ġunhūr al-Aḥsā'ī (d. after 904/1499). A preliminary note". In: *Encounters of Words and Texts: Intercultural Studies in Honor of Stefan Wild on the Occasion of His 60th Birthday. Presented by His Pupils in Bonn*. Edd. Lutz Edzard und Christian Szyska. Hildesheim 1997: 23-32.
4. (Ed./Übers.): *A Mu'tazilite Creed of az-Zamaḥṣarī (d. 538/1144) al-Minhāġ fi uṣūl ad-dīn*. Stuttgart 1997 (AKM; 51iv).
5. *The Theology of al-'Allāma al-Hillī (d. 726/1325)*. Berlin 1991 (IU; 152).

ترجمه فارسی با عنوان اندیشه‌های کلامی علامه حلی، ترجمه احمد نمائی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۸ه.ش.

[کلام، فلسفه و عرفان در شیعه اثنی عشری سده نهم هجری / یازدهم میلادی: جهان اندیشه‌های ابن ابی‌جمهور احسایی، لیدن: بریل ۲۰۰۰م.]

این کتاب نخستین تحقیق جامع درباره زندگی، اندیشه‌ها و آثار ابن ابی‌جمهور است. مؤلف این کتاب را، که به رساله‌دانشیاری (Habilitation) معروف است، برای اخذ درجه استادیاری نگاشته است. کتاب ۸ فصل و ۴ پیوست دارد. فصل (۱) در آمد کتاب است و از سیر اندیشه‌های کلامی و عرفانی از صدر اسلام تا زمان ابن ابی‌جمهور و تأثیرات متکلمان پیش‌تر معتزلی و فلاسفه مشایی، و بیش از آن اشراقی، و تصوف ابن عربی بر اندیشه‌های ابن ابی‌جمهور - به‌ویژه در کتاب مجلی - بحث کرده است. فصل (۲) شرح احوال و توصیف درون‌نمایه آثار اوست. فصل‌های سوم تا هفتم بررسی آراء کلامی ابن ابی‌جمهور است، به این شرح: فصل (۳): تعالیم الهی، شامل اثبات خدا، توحید، اسماء و صفات الهی؛ فصل (۴): عدل الهی، شامل مباحثی همچون تکلیف و لطف؛ فصل (۵): نبوت؛ فصل (۶) به مبحث کلامی «اعاده» پرداخته و فصل (۷) شامل مباحثی همچون وعد و وعید، ایمان، توبه، عفو و شفاعت است؛ فصل (۸) به جمع‌بندی و خلاصه مباحث پیشین می‌پردازد. کتاب شامل چهار پیوست است. پیوست یکم، فهرست آثار ابن ابی‌جمهور احسایی است (که ترجمه فارسی آن پیش روی شماست)؛ پیوست دوم، بررسی اجمالی نقل قول‌هایی است که در کتاب مجلی از کتاب شجره الالهیه شهرزوری شده است. در پیوست سوم هفت سلسله سند و اسانید ابن ابی‌جمهور بررسی شده است. پیوست چهارم فهرست منابع و اختصارات کتاب است. چهار نمایه (۱) اشخاص، (۲) کتاب‌ها و رساله‌ها، (۳) گروه‌ها، حکومت‌ها و فرقه‌ها و مکاتب دینی و (۴) مکان‌ها پایان‌بخش کتاب است. گفتنی است این کتاب برنده جایزه حوزه مطالعات اسلامی در نهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران نیز بوده است.

مقاله‌ای که پس از این می‌آید، ترجمه پیوست نخست این کتاب («فهرست نوشته‌های ابن ابی‌جمهور احسایی») است. مترجم نزدیک به ۱۰۰ جلد فهرست دیگر (عمدتاً فهرست‌های کتابخانه‌های ایران) را کاویده و کتاب‌ها و نسخه‌های دیگری را به این کتاب‌شناسی افزوده^۱ و شماری از سهوهای مؤلف را تصحیح کرده است.

از آقای ابوالفضل حافظیان که این مقاله را پیش از چاپ خواندند و مشخصات شماری از نسخه‌های آثار ابن ابی‌جمهور را تذکر دادند سپاسگزاری می‌شود.

* * *

۱. همه افزوده‌های مترجم داخل < > آمده است.

کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی تألیفات ابن ابی‌جمهور احسانی

ابن ابی‌جمهور، خود، منبعی برای فهرست آثاری که پس از این می‌آید، در دسترس قرار داده‌است: اجازه او به محمد بن صالح الغزوی، به تاریخ دوشنبه ۱۰ جمادی‌الاولی ۵۸۹۶هـ / ۲۱ مارس ۱۴۹۱م، شامل کتاب‌شناسی خودنوشت اوست که در آن عنوان ۲۴ اثر را ذکر کرده‌است.^۱ این آثار، پس از این، با علامت * پس از عنوان اثر، مشخص شده‌اند. برای هر یک از آثاری که در این اجازه ذکر نشده‌است، و از این رو آن دسته از آثاری که تألیف آن‌ها توسط ابن ابی‌جمهور روشن نیست، توضیحات منابع بعدی مبنی بر این‌که این اثر نوشته ابن ابی‌جمهور است ذکر شده‌است. عنوان آثار به ترتیب الفبایی (عربی) آمده‌است. نشانه‌هایی همچون رساله یا کتاب، حروف اضافه و حرف تعریف در ترتیب الفبایی لحاظ نشده‌است. فقط اجازه‌ها به ترتیب زمانی مرتب شده‌اند. در صورتی‌که یک اثر چند عنوان داشته باشد، آن دسته از عنوان‌های مهم و اصلی ذکر شده که یا در آثار خود مؤلف و یا در فهرست آثار خودنوشت مؤلف آمده‌است. کتاب‌ها به دو اثر معیار یعنی آغا بزرگ (ذریعه) و مدرسی طباطبایی (مقدم‌های بر فقه شیعه) ارجاع و هم‌چنین از نظر موضوعی مرتب شده‌اند. مکان و تاریخ اتمام تألیف آثار، تا آن‌جا که شواهد و مدارک اجازه داده‌اند، ذکر شده‌است. علاوه بر چاپ‌ها و تصحیح‌ها، نسخه‌های آثار نیز فهرست شده‌است. برای چاپ‌های قدیم‌تر، از مشار (فهرست: مؤلفین کتب چاپی) استفاده شده‌است. برای دست‌نویس‌ها فهرست‌های کتابخانه‌هایی که نوشته‌های امامیه را در خود دارند، به‌ویژه کتابخانه‌های ایران، جستجو شده‌است.

اختصارات به کار رفته برای کتابخانه‌ها و مجموعه‌های دست‌نویس‌ها، و هم‌چنین فهرست‌ها، در پیوست چهارم (فهرست منابع و اختصارات) ذکر شده‌است. آثاری که ظاهراً مقفود شده‌اند با علامت # پس از عنوان مشخص شده‌اند.

۱. الرسالة الإبراهیمیة فی المعارف الإلهیة* # (فلسفه)

ذریعه، ۱۱/۶، ش ۱۹.

۲. إجازة للشيخ محمد بن صالح الغزوي الحلبي

ذریعه، ۱/۲۴۲، ش (۲) ۱۲۸۰.

تاریخ صدور: یکشنبه ۲۴ ربیع‌الثانی ۵۸۹۶هـ / ۶ مارس ۱۴۹۱م، در مشهد).

نسخه: چستریتی 3810، گ ۳۲۷ پ.

۳. إجازة للشيخ محمد بن صالح الغزوي الحلبي

ذریعه، ۲۰/۳۷۹، ش ۳۵۲۱.

(تاریخ صدور: سه‌شنبه یا شنبه ۴ یا ۱۵ جمادی‌الاولی ۱۵۸۹۶/هـ یا ۲۶ مارس ۱۴۹۱م).^۱
 نسخه: دانشگاه (۱) ۱۸۱۵ (فهرست، ۸/۴۰۵ [به‌صورت نسخه‌برگردان]، ۴۰۸؛ رضوی ۲۵۸۱ (فهرست، ۲/۱۱۵؛ نیز قس: ذریعه، ۲۰/۳۷۹، ش ۳۵۲۱).

۴. إجازة للشيخ محمد بن صالح الغزوي الحلبي

ذریعه، ۱/۲۴۲-۲۴۱، ش (۱) ۱۲۸۰.

(تاریخ صدور: دوشنبه ۱۰ جمادی‌الاولی ۱۵۸۹۶/هـ یا ۲۱ مارس ۱۴۹۱م، در مشهد).^۲

نسخه: چستریبیتی 3810، گ ۳۲۹ پ-۳۲۸ ر (فهرست، ۴/۱۸).

۵. إجازة للسید محسن بن محمد بن فادشاه الحسینی الرضوی القمی المشهدی

ذریعه، ۱/۲۴۱، ش ۱۲۷۹؛ ۲۰/۳۷۹.

(تاریخ صدور: یکشنبه ۱۵ ذوالقعدة ۱۵۸۹۷/هـ یا ۸ سپتامبر ۱۴۹۲م، در مشهد)؛ <قس: پس از این، ش ۳۳ و ش <۳۴.

چاپ: در بحارالانوار، ۱۰۸/۱۳-۳.

۶. إجازة لشرف‌الدین محمود بن سید علاء‌الدین بن السید جلال‌الدین الهاشمی الطالقانی القاشی

ذریعه، ۱/۲۴۲، ش ۱۲۸۱.

(تاریخ صدور: پس از ۲۳ رمضان ۱۵۸۹۷/هـ یا ۱۹ ژوئن ۱۴۹۲م و احتمالاً پیش از ۱۵ جمادی‌الاولی ۱۵۸۹۸/هـ یا ۴ مارس ۱۴۹۳م، احتمالاً در خراسان).

چاپ: در بحارالانوار، ۱۰۸/۱۷-۱۳.

۷. إجازة للشيخ محمد بن صالح الغزوي الحلبي

ذریعه، ۱/۲۴۲، ش (۳) ۱۲۸۰.

۱. تاریخ اجازہ براساس ذریعه (۲۰/۳۷۹، ش ۳۵۲۱) ۴ جمادی‌الاولی است. در این باره قس: چاپ نسخه‌برگردان انجامه کاتب، شمس‌الدین محمد، همراه با خود اجازة ابن ابی‌جمهور (در: دانش‌پژوه/منزوی، فهرست، ۸/۴۰۵)، که تاریخ آن ۱۵ جمادی‌الاولی است.

۲. ذریعه تاریخ آن را ۱ جمادی‌الاولی ذکر کرده است (نیز قس: محسن‌الامین، مستدرکات اعیان‌الشیعه، ۲/۲۳۸؛ روضاتی، فهرست، ۱۵۳)؛ اما تاریخ اجازہ براساس دست‌نویس چستریبیتی 3810، که اجازہ در آن به‌خط مؤلف است، مطمئناً ۱۰ جمادی‌الاولی است.

(تاریخ صدور: دوشنبه ۱۵ جمادی‌الاولی ۸۹۸هـ / ۴ مارس ۱۴۹۳م، در قریه قلقان، یا قلفان، از نواحی استرآباد).

چاپ: در بحار‌الانوار، ۱۰۸ / ۲۰-۱۸.

۸. اجازة لجلال‌الدین بهرام بن شمس‌الدین بهرام بن علی بن بهرام‌الاسترابادی (تاریخ صدور: چهارشنبه ۶ ذوالحجّة ۸۹۸هـ / ۱۸ سپتامبر ۱۴۹۳م، در استرآباد).
نسخه: دانشگاه (فهرست، ۳(سه) / ۱۴۲۶).

۹. اجازة للشیخ علی بن قاسم بن عذّاقه

(تاریخ صدور: جمعه ۹ رجب ۹۰۶هـ / ۲۹ ژانویه ۱۵۰۱م، در حلّه).
نسخه: رضوی ۳۰۶، گ ۲۳۷ (فهرست، ۲ / ۹۶-۹۵؛ ۴ / صفحه مقابل ۲۳۶: نسخه‌برگردان آن)؛ نیز قس: روضاتی (فهرست، ۱۵۳).

۱۰. أسرار الحجّ

ذریعه، ۲ / ۴۳، ش ۱۷۰.
(تحریر نهایی در سال ۹۰۱هـ / ۱۴۹۶م).
چاپ: در ابن ابی‌جمهور، مُجلی مرآة السّجی (تهران، ۱۳۲۴هـ / ۱۹۰۶م).

(فقه)

۱۱. الأقطاب الفقهیة و الوظائف الدینیة علی مذهب الإمامیة

ذریعه، ۲ / ۲۷۴-۲۷۳، ش ۱۱۰۶؛ مدرّسی طباطبایی، ۱۱۷.
(تاریخ تألیف: پس از ۲۳ رمضان ۸۹۷هـ / ۱۹ ژوئیه ۱۴۹۲م).
نسخه: بینش ۷۴۵۷، ۷۳۵۸ (فهرست، ۶۰۱)؛ دانشگاه ۳۶۶۳ (فهرست، ۱۲ / ۲۶۷۴)؛ مجلس ۳۸۹۷ (فهرست، ۱۰ / چهار) / ۱۹۲۰، ۵۴۶۹ (فهرست، ۱۶ / ۳۷۰)؛ محفوظ ۲ (فهرست، ۲۲۱)؛ ملک ۱۵۴۲ (فهرست، ۱ / ۵۶)؛ مرعشی ۳۳۹۴ (فهرست، ۹ / ۱۸۱-۱۸۰)، ۳۶۵۹ (فهرست، ۱۰ / ۵۲)؛ رضوی <۷۳۵۷> و <۷۳۵۸(۸)> (فهرست، ۲۱ / ۱۳۶-۱۳۵) <فکرت، ۶۲>؛ برای دست‌نویس‌های دیگر در کتابخانه‌های خصوصی قس: ذریعه، ۲ / ۲۷۴-۲۷۳، ش ۱۱۰۶.

۱. بر اساس مطلب ذکر شده از سوی دانش‌پژوه / منزوی (فهرست، ۳(سه) / ۱۴۲۶-۱۴۲۵) تاریخ صدور اجازه ۶ ذوالحجّة ۸۷۸هـ است. در این جا خطائی آشکار رخ داده است، چرا که ابن ابی‌جمهور غوالی اللالی را - که اجازه برای آن صادر شده است - نخست در ۸۹۷هـ / ۱۴۹۲م به اتمام رسانده است. به علاوه، همان‌طور که خود او اذعان کرده است، ابن ابی‌جمهور در ۸۷۸هـ / ۷۴-۱۴۷۳م در مشهد توقف داشته و در حدود ۸۹۸هـ / ۹۳-۱۴۹۲م در منطقه استرآباد بوده است.

چاپ: به تصحیح محمد الحسون (قم، ۱۴۱۰/۵ / ۱۹۸۹م).

۱۲. الأنوار المشهدة لشرح الرسالة البرمكية*# (فقه)

(شرح رساله خود با عنوان الرسالة البرمكية في فقه الصلاة اليومية، = ش ۱۴).
ذريعه، ۴۴۱/۲، ش ۱۷۱۷.
<نسخه (احتمالاً): مروی (۲) ۸۵۵ (فهرست، ۳۱۶).>

۱۳. أنوار الهداية (كلام)

در يك مقدمه و دو «قسم» و خاتمه.
انجام تأليف: ۸۶۶ هـ در قطيف.
نسخه: مروی (۱) ۸۷۴ (فهرست، ۳۲۰)، با افتادگی در آغاز.<

۱۴. باب بداية النهاية في الحكمة الاشراقية*# (فلسفه)

(بداية النهاية في الحكمة الاشراقية)
ذريعه، ۵۹/۳، ش ۱۶۴.
شرح: ابن ابی جمهور، موضع الدراية لشرح باب البداية في الحكمة (= ش ۴۹).

۱۵. الرسالة البرمكية في فقه الصلاة اليومية*# (فقه)

ذريعه، ۸۸/۳، ش ۲۷۵، ۱۲۹/۱۱؛ مدرّسی طباطبائی، ۱۳۴.
(درباره نمازهای سنتی [روزانه] بر اساس تعالیم شیعی).
<نسخه: مروی (۱) ۸۵۵ (فهرست، ۳۱۶).>

نسخه: دست‌نویسی از ترجمه فارسی آن بر جای مانده است. تاریخ ترجمه: ۱۵ ذوالقعدة ۱۳۹۳/۱۷ مارسل
۱۵۰۸م: دانشگاه (۱۴) ۱۰۱۵ (فهرست، ۲۸/۵-۱۸۲۷).
شرح: ابن ابی جمهور، الأنوار المشهدة لشرح الرسالة البرمكية (= ش ۱۲).

۱۶. البوارق المحسنية (?) (فلسفه)

شرحی است بر الدرّة المستخرجة... (نک: پس از این، ش ۲۴).
نسخه: مروی (۴) ۸۷۴ (فهرست، ۳۲۱).<

۱۷. التحفة الحسينية في شرح الرسالة الألفية*# (فقه)

<(التحفة الحسينية لإيضاح المقدمة الألفية)>
ذريعه، ۴۳۰/۳، ش ۱۵۵۸.

(شرح رساله الالفية تأليف محمد المكي الشهيد الأول، درباره نمازهای روزانه بر اساس تعالیم شیعی).
 > نسخه: رضوی ۲۲۸۷ (فهرست، ۲۱/۲۳۵). از آن‌جا که در پانویس ج ۲۱/۲۳۵ فهرست رضوی نکته‌ای آمده که برای شناخت این کتاب و جلوگیری از خطا مفید است، آن‌را در این‌جا نقل می‌کنیم: «در فهرست [رضوی]، ج ۲، ص ۲۴، این کتاب به وحید بهبهانی نسبت داده شده و این خطا است چه ایشان در باب طهارت، صلات و صوم دو تحفه دارد یکی عربی و دیگری فارسی که ترجمه آن است. علاوه بر آن مرحوم آغا بزرگ اشتباه بودن این نسبت را مسلم دانسته و چنین نگاشته است: "و احتمال کونه رساله الوحید البهبهانی کما وقع لمؤلف فهرس الخزانة لا وجه له جزماً حیث لم یکن للاستاد الوحید فی التاریخ الوقفیه عنوان و معروفیه بین الناس...". ذریعه، ۳/۴۲۷» <

۱۸. تحفة القاصدين في معرفة اصطلاح المحدثين

ذریعه، ۳/۴۶۲-۴۶۱، ش ۱۶۸۶.

(تألیف پیش از ۵۸۸۸ هـ / ۸۴-۱۴۸۳ م).

> قس: فهرستگان حدیث، ۱/۳۶، ش ۴۱؛ رسائل فی درایة الحدیث، ۱/۳۴ <

۱۹. التحفة الكلامية^۱

(منطق و کلام)

ذریعه، ۳/۴۶۳، ش ۱۶۹۱.

(اتمام تألیف: در حدود اواخر ربیع الثانی ۹۰۱ هـ / ژانویه ۱۴۹۶ م).

نسخه: دانشگاه (۲) ۸۸۷۰ (فهرست، ۱۷/۲۳۹)؛ مرعشی (۱) ۶۸۵ (فهرست، ۲/۲۷۸)؛ سپهسالار / منزوی

۳۸۷۸ (فهرست، ۱/۳۷۶).

مختصری از آن، از خود مؤلف، با عنوان: مختصر التحفة (التحفة الصغیرة) (= ش ۳۹).

> چاپ: به کوشش یعقوب جعفری، در: مجله کلام، ش ۸، ۱۳۷۲ هـ، ص ۴۸-۳۴ <

۲۰. رساله تشتمل علی أقل ما یجب علی المکلفین من العلم بأصول الدین

(کلام)

(العقائد / رساله فی واجب الاعتقاد / أصول الدین / الاعتقادات)

(اتمام تألیف: دوشنبه ۲۵ محرم ۵۸۸۹ هـ / ۲۳ فوریه ۱۴۸۴ م، در مشهد).

۱. هیچ‌یک از آثار زندگی‌نامه‌ای متقدم ابن ابی‌جمهور را مؤلف این نوشته نمی‌دانند. افندی (ریاض العلماء، ۶/۴۹) در فهرست خود این نوشته را از مؤلفی ناشناخته ذکر می‌کند، آغا بزرگ (ذریعه، ۳/۴۶۳، ش ۱۶۹۱) آن‌را نوشته «بعض الأصحاب» می‌داند. برخلاف این نظر قس: صمد موحد، در: دایرة‌المعارف بزرگ اسلامی، ۲/۶۳۷، ش ۱۹ و رشیدیان، زندگی، ۱۰۳، ش ۱۹ که بر اساس آن ابن ابی‌جمهور مؤلف این نوشته است. بیشتر فهرست‌های دست‌نویس‌ها (چنین است در مرعشی (۱) ۶۸۵ و دانشگاه (۱) ۸۸۷۰) و نه برخلاف آن در سپهسالار / منزوی (۳۸۷۸) نیز ابن ابی‌جمهور را مؤلف آن می‌دانند.

نسخه: دانشگاه (۲) ۱۸۱۵ (فهرست، ۸/۴۰۸)؛ حجتیه (فهرست، ۱/۶۵)؛ دیوان هند (۱۲) ۴۷۱ (فهرست، ۸/۱۲۷)؛ مرعشی (۶) ۶۸۵ (فهرست، ۲/۲۸۰)، (۱۱) ۲۷۵۴ (فهرست، ۷/۳۱۲)؛ استادی (فهرست، ۶۵). چاپ: به تصحیح احمد الکنانی [با عنوان زاد المسافرین فی أصول الدین] (بیروت، ۱۴۱۴/۵۱۹۹۳م).^۱

۲۱. الرسالة الجمهورية في أصول الفقه* # (اصول فقه)

ذریعه، ۱۱/۱۶۵، ش ۱۰۳۹.

شرح: ابن ابی جمهور، الطوابع المحسنیه فی شرح الرسالة الجمهوریه (= ش ۲۹).

۲۲. حاشیة تهذیب الوصول علم الأصول* # (اصول فقه)

ذریعه، ۴/۵۱۴، ۶/۵۵، ش ۲۷۷.

(شرحی بر تهذیب الوصول إلى علم الأصول علامة حلّی).

۲۳. دُرر اللآلی العمادیة فی الأحادیث الفقھیة (مجموعه احادیث)

(اللآلی العزیزیه فی الأحادیث النبویه و الإمامیه (روضات الجنات) / الأحادیث الفقھیة (أمل الآمل) / نشر اللآلی فی الأخبار و الفتاوی (بحار الأنوار / روضات الجنات).

ذریعه، ۱/۲۷۸، ش ۱۴۶۱، ۸/۱۳۴-۱۳۳، ش ۴۹۶، ۲۶/۱۸، ۲۴/۵۴، ش ۲۶۳.

(تاریخ تألیف: پس از اتمام غوالی اللآلی (= ش ۳۱). اهداشده به امیر عمادالدین. اتمام پیش نویس در ۱۴۹۹/۵-۹۴-۱۴۹۳م. اتمام پاکتویس در جمعه ۹ ربیع الثانی ۱۳۹۰/۲۷ دسامبر ۱۴۹۵م، در استرآباد).

نسخه: بینش ۲۰۱۳ (فهرست، ۷۵۰)؛ دانشگاه، میکروفیلم (۱) ۵۲۱۸ (فهرست، ۳/۱۴۳)؛ مجلس (۱) ۴۶۱۸ (فهرست، ۱۳/۹-۱۰)؛ ملک ۶۰۹ (فهرست، ۱/۲۹۰)؛ مرعشی ۲۶۷ (فهرست، ۱/۲۹۸)، ۵۵۱۶ (فهرست، ۱۴/۲۸۹)؛ رضوی ۵۲۲ (فهرست، ۵/۸۴-۸۳)، ۲۰۱۳ (فکرت، ۲۴۸).

۲۴. الدرّة المستخرجة من اللّخذ فی الحکمة* # (فلسفه)

(الدرّة المستخرجة من اللّعة فی الحکمة)

ذریعه، ۸/۸۹، ش ۳۲۳.

(احتمالاً شرحی بر اللّعة الجونیة، اثر ابن کّمونه).

<شرح (احتمالاً): نک: پیش از این، ش ۱۶، البوارق المحسنیه.>

> ۲۵. ذکر مستحقّی الزکاة (فقه)

نسخه: مروی (۵) ۸۷۴ (فهرست، ۳۲۱).<

۱. این تصحیح بر اساس دو دست‌نویس مرعشی (۶) ۶۸۵ و (۱۱) ۲۷۵۴ انجام پذیرفته است.

۲۶. زاد المسافرين في أصول الدين*
 ذریعه، ۱۲ / ۱۰، ش ۵۱.
 (تاریخ تألیف: بین ۸۷۸-۵۸۷۷ / ۱۴۷۴-۱۴۷۲ (۷۳) در سفری از مکه به مشهد).
 نسخه: قس: ش ۳۵.
 شرح: ابن ابی‌جمهور، کشف البراهین شرح زاد المسافرين (= ش ۳۰).
 [چاپ: نوشته‌ای که تحت عنوان زاد المسافرين في أصول الدين، به کوشش احمد الکنانی تصحیح شده و در بیروت (۱۴۱۴ / ۱۹۹۳م) به چاپ رسیده است، ربطی به این رساله ندارد بلکه همان رساله ش ۲۰ (رساله) تشتمل علی أقل ما يجب علی المکلفین من العلم بأصول الدين است.]
۲۷. شرح الباب الحادي عشر
 ذریعه، ۱۳ / ۱۲۳.
 (شرحی بر باب الحادی عشر علامه حلی. اتمام تألیف: پنج‌شنبه ۲۵ ذوالقعدة ۵۹۰۴ / ۴ ژوئن ۱۴۹۹م، در مدینه).
 نسخه: دانشگاه ۳۵۳ (فهرست، ۳ (یک) / ۵۸۷)؛ ملک ۱۱۱۵، ۶۰۴۷ (فهرست، ۱ / ۷۰۰)؛ > مروی (۳) ۶۹۵ (فهرست ۲۹۷-۲۹۶) <.
۲۸. صلاة الجمعة
 (فقه)
 رساله‌ای ۸ برگ، با عنوان فوق، در فهرست گلپایگانی / عرب‌زاده (ص ۵۰۴) از ابن ابی‌جمهور دانسته شده است. برای درستی این انتساب بررسی بیشتر دست‌نویس لازم است. <
۲۹. الطوابع المحسنية في شرح الرسالة الجمهورية*
 ذریعه، ۱۵ / ۱۸۱، ش ۱۲۰۱.
 (قطعاً شرحی است بر الرسالة الجمهورية في أصول الفقه از ابن ابی‌جمهور = ش ۲۱).
- > ۳۰. عروة المستمسكين (؟)
 (اصول دین)
 نسخه: مروی (۳) ۸۵۵ (فهرست، ۳۱۶). ۶ برگ، با افتادگی در آخر.
 آغاز: «بحمدک اللهم نستعین و ایاک نعبد...» <
۳۱. غوالی اللآلی العزیزية في الأحادیث الدینیة
 (مجموعه احادیث)
 (غوالی اللآلی العزیزية في الأحادیث الدینیة / غوالی اللآلی الحدیثية علی مذهب الإمامية)
 ذریعه، ۱۵ / ۳۵۹-۳۵۸، ۱۶ / ۷۲-۷۱، ش ۳۵۴.

(اتمام تألیف: جمعه ۲۳ رمضان ۸۹۷هـ / ۱۹ ژوئن ۱۴۹۲م، در مشهد، در خانه سید محسن بن محمد الرضوی القمی^۱).

نسخه: دانشگاه ۶۹۳ (فهرست، ۳/سه) / ۱۴۲۷-۱۴۲۴؛ محفوظ ۲ (فهرست، ۲۳۳)؛ مرعشی ۷۶ (فهرست، ۱/۸۸)، ۳۷۶۹ (فهرست، ۱۰/۱۵۸-۱۵۷)، ۴۳۲۱ (فهرست، ۱۱/۳۱۴)، > ۱۲۱۶۱ (فهرست، ۳۰/۶۵۶-۶۵۵)؛ مفتاح ۱۰۳۱ (فهرست، ۱۹۷)؛ رضوی ۱۷۴۹ (= فکرت، ۴۱۲)؛ > رضوی، اهدایی ۹۷۵ (فهرست، ۱۸۰)؛ > روضاتی ۴۱ (فهرست، ۱۵۷-۱۴۵)؛ وزیری ۱۶۲۵ (فهرست، ۳/۱۰۰۵). برای دست‌نویس‌های دیگر در کتابخانه‌های خصوصی قس: ذریعه، ۱۵/۳۵۸-۳۵۹؛ > ملی، عربی ۳۲۴۰ (فهرست، ۱۵/۴۶-۴۵)؛ مجلس ۷۲۷۰ (فهرست، ۲۵/۲۶۸-۲۶۷)؛ ۱۳۷۴۹ (فهرست، ۳۷/۲۸۴)؛ مدرسه امام عصر^(ع) ۳۰۸ (فهرست، ۱/۶۸-۶۹)؛ ناصریه ۹۱ (فهرست، ۱۲۵) <.

شرح: نعمت‌الله بن عبدالله بن محمد بن الحسین الموسوی التستری الجزائری (د: ۱۱۱۲هـ / (۱) ۱۷۰۰م)، الجواهر الغوالي (یا: مدینه الحدیث) (قس: ذریعه، ۵/۲۷۳، ش ۱۲۸۹، ۱۳/۳۷۷، ۲۰/۲۵۱؛ رایر، بررسی جهانی، ۴/۲۲۳).

چاپ: به کوشش مجتبی‌العراقی (۱ ج، قم، ۱۳۶۹هـ / ۵۰-۱۹۴۹م؛ ۴ ج، قم، ۵-۱۴۰۳هـ / ۸۵-۱۹۸۳م).

۳۲. الفصول الموسویة فی العبادات الشرعیة *#
ذریعه، ۱۶/۲۴۵، ش ۹۷۵.

۳۳. قَبَسُ الإِقتداء فی کِیفِیة الإِفتاء و الإِستفتاء *#
(قَبَسُ الإِهداء فی کِیفِیة الإِفتاء و الإِستفتاء / قَبَسُ الإِهداء فی شرائط الإِفتاء و الإِستفتاء)
(اتمام تألیف: ۸۸۸هـ / ۸۴-۱۴۸۳م).

نسخه: به خط مؤلف، در کتابخانه سید محمدعلی هبه‌الدین الشهرستانی (قس: ذریعه، ۱۷/۳۱، ش ۱۸۱)؛ > مروی (۲) ۸۷۴ (فهرست، ۳۲۰). در پایان رساله اجازه به خط مؤلف برای روایت این رساله به سید محسن بن محمد رضوی <.

۳۴. کاشف الأحوال عن أحوال الإِستقلال فی الإِجتهداد
(کاشفة الحال عن أحوال الإِستدلال / رساله فی طریق الإِستدلال / رساله فی لزوم العمل بأخبار الأصحاب فی هذا الزمان / رساله فی العمل بأخبارنا (أمل الآمل / روضات الجنات)
ذریعه، ۱۷/۲۴۱-۲۴۰، ش ۷۳.

۱. قس: ذریعه، ۱۵/۳۵۹. آغا بزرگ در طبقات اعلام الشیعه تاریخ ۲۳ رمضان ۹۷۲هـ را که در ذریعه آمده به صورت ۲۳ رمضان ۸۹۷هـ تصحیح می‌کند. ابن ابی‌جمهور، بر اساس متن چاپ‌شده (۴/۱۴۷)، این اثر را در ۲۳ صفر ۸۷۳هـ در مشهد به‌اتمام رسانده است. این امر به‌وضوح خطا است.

(اتمام تألیف: چهارشنبه ۳ ذوالقعدة ۸۸۸هـ / ۳ دسامبر ۱۴۸۳م، در مشهد).
 نسخه: ادبیات (۲) ۵۹، ۴۳۷، ۴۴۵، ۴۹۶، (۷) ۲۴۶ (فهرست ۱۹۶۵م، ۱۰۲-۱۰۱)؛ آخوند/ مقصود ۹۲۵
 (فهرست، ۱۳۴۸-۱۳۴۷)؛ بینش ۲۵۴۱، ۳۰۱۹، ۷۳۵۹، ۷۳۹۶ (فهرست، ص ۹۴۵)؛ دانشگاه ۶۹۳ (فهرست،
 ۳ (سه) / ۱۷۱۷-۱۷۱۶)، (۱) ۱۸۱۵ (فهرست، ۸ / ۴۰۵، ۴۰۸)؛ حجتیه (فهرست، ۱ / ۵۴)؛ الهیات ۵۴۱ د،
 (۱) ۷۴۳ د (فهرست، ۱ / ۶۳۲)؛ مرعشی ۴۷۰۰ (فهرست، ۱۲ / ۲۸۷-۲۸۶)، (۳) ۶۳۲۲ (فهرست، ۱۶ /
 ۲۹۱)، (۳) ۸۰۸۷ (فهرست، ۲۱ / ۸۹)؛ > مرعشی (۱) ۹۹۱۶ (فهرست، ۲۵ / ۲۰۳)؛ (۱۲) ۱۰۷۹۹ (فهرست،
 ۲۷ / ۲۱۶)؛ <؛ رضوی ۳۰۸ (فهرست، ۵ / ۷۵)، ۳۳۱ (فهرست، ۲ / ۱۰۳)، ۳۰۱۹، ۷۳۵۹، ۷۳۹۶ (=)
 فکرت، (۴۵۴)؛ > و ۲۲۰۷۰ (فهرست، ۱۶ / ۳۸۶-۳۸۷)؛ مروی (۳) ۸۷۴ (فهرست، ۳۲۱)، با اجازه به خط
 مؤلف برای سید محسن بن محمد رضوی <، برای دست‌نویس‌های دیگر در کتابخانه‌های خصوصی قس:
 ذریعه، ۱۷ / ۲۴۱-۲۴۰؛ > مرکز احیاء (خطی) (۲) ۲۲۹۴ (فهرست، ۶ / ۳۰۹) <.
 > چاپ: به کوشش احمد الکنانی، [بیروت / قم]: مؤسسه أم القرى، ۱۴۱۶هـ، ۱۸۸ص <

۳۵. کشف البراهین شرح زاد المسافرین* (کلام)

(کشف البراهین فی شرح زاد المسافرین)

ذریعه، ۱۸ / ۲۳-۲۲، ش ۴۸۵.

(شرحی بر ش ۲۶. اتمام تألیف: چهارشنبه ۱۷ ذوالحجّة ۸۷۸هـ / ۵ مه ۱۴۷۴م، در خانه سید محسن بن
 محمد الرضوی التمی، در مشهد).

نسخه: بینش ۲۲۴، ۲۲۵ (فهرست، ۹۵۷)؛ حکیم ۶۴ (فهرست، ۹۵)؛ دیوان هند (11) 471 (فهرست، ۱ / ۱۲۷)؛
 مجلس (۱) ۳۸۶۳ (فهرست، ۱۰ (چهار) / ۳-۱۹۰۲)؛ رضوی ۲۲۴، ۲۲۵ (فهرست، ۱ / ۱۸۶-۱۸۵) = فکرت،
 (۴۶۲)؛ وزیری ۱۶۰۸ (فهرست، ۳ / ۱۰۰۱)؛ > دایرة المعارف، عکسی ۱۷۲۰ (فهرست عکسی، ۱ / ۳۱۸) <.
 > چاپ: به کوشش وجیه بن محمد المسیح، بیروت: مؤسسه أم القرى، ۱۴۲۲هـ / ۲۰۰۱م، ۴۹۸ص <

۳۶. مُجلّی مرآة المُنجی فی الکلام و الحکمّین و التصوف* (کلام)

(جَمع الجامع / جامع الجمیع فی الکلامین و الحکمّین و التصوف / مُجلّی السرائر / مُجلّی مرآة المُنجی فی
 المنازل العرفانیة و سیرها)

ذریعه، ۵ / ۱۳۸، ش ۵۷۱، ۱۳ / ۲۰، ش ۱۷۲۶.

(شرحی بر کتاب دیگر خود با عنوان النور المُنجی من الظلام (= ش ۵۱). اتمام «تسوید»: در حدود اواخر
 جمادی الثانی ۸۹۵هـ / مه ۱۴۹۰م، در مشهد. اتمام «مبیتزه»: ۱۶ صفر ۸۹۶هـ / ۲۹ دسامبر ۱۴۹۰م، در
 مشهد).

نسخه: عبدالحمید مولوی ۴۲۶ (فهرست، ۵۷)؛ ادبیات ب ۸۷ (فهرست ۱۹۶۰م، ۴۱۳)؛ ادبیات ۴۵۶، ۴۷۷
 (فهرست ۱۹۶۵م، ۱۰۴)؛ آخوند/ مقصود ۱۱۸۶ (فهرست، ۱۳۵۳)؛ علی اکبر فیاض ۱۴۱ (فهرست، ۶۹۹)؛

بانکی‌پور 621 (فهرست، ۱۰ / ۱۱۶-۱۱۸)؛ بینش ۲۴۶، ۸۷۳ (فهرست، ۹۸۰)؛ بوهار 96 (فهرست، ۱۰۸-۱۰۷)؛ چستریبیتی 3810 (فهرست، ۴ / ۱۸) >عکس آن در: مرعشی (عکسی) ۶۶۳ (فهرست، ۲ / ۱۴۴-۱۴۳)؛ دانشگاه ۱۷۲۳ (فهرست، ۸ / ۲۶۱-۲۶۰)؛ عکسی از میکروفیلم آن در: مرکز اسناد خاورمیانه^۱، شیکاگو، ۷۲۹۷ (فهرست، ۱۶ / ۵۰۶)، ۷۹۹۴ (فهرست، ۱۶ / ۷۵۸)، ۸۶۱۸ (فهرست، ۱۷ / ۱۷۸)؛ فیضیه ۱۲۷۳، ۱۲۷۴ (فهرست، ۱ / ۴۱۹-۴۱۸)؛ گوهرشاد/فاضل ۵۳ (فهرست، ۱ / ۵۱-۵۰)، ۲۵۹ (فهرست، ۱ / ۲۲۴-۲۲۵)؛ الهیات ۲۰۰ ب، ۲۸ ج (فهرست، ۱ / ۶۵۲)؛ ماخ / اورمزی NS 588، NS 605، NS 1029، NS 1827 (فهرست، ۱۷۵)؛ ملک ۱۱۶۵، ۲۱۵۰، ۵۴۸۸ (فهرست، ۱ / ۶۳۵)؛ مهدوی (۲) ۴۶۳ (فهرست، ۱۶۹)؛ مرعشی ۱۷۳۷ (فهرست، ۵ / ۱۲۴-۱۲۳)، ۷۵۴۵ (فهرست، ۱۹ / ۳۵۰)، ۸۱۸۳ (فهرست، ۲۱ / ۱۶۱-۱۶۲)؛ مشهد، ادبیات ۲۸۲ (فهرست، ۱۵۶)؛ ملی، عربی ۸۹۲ (فهرست، ۸ / ۳۹۹-۴۰۰)؛ رضوی ۲۴۶ (فهرست، ۱ / ۷۷)، ۵۲ (فهرست، ۱ / ۱۶)، ۹۸۳ (فهرست، ۴ / ۲۳۷)، ۱۱۵۲۵ (فهرست، ۱۱ / ۳۷۵-۳۷۴ = فکرت ۴۹۵)؛ >رضوی، اهدائی ۸۶ (فهرست، ۲۰۶)؛ دایرةالمعارف، عکسی ۲۲۲۴ (فهرست، عکسی، ۱ / ۳۴۲)؛ ملی، عربی ۴۰۰۲ (فهرست، ۱۷ / ۲۹۶)؛ مجلس ۱۳۸۴۹ (فهرست، ۳۷ / ۴۱۴)؛ مدرسه امام عصر (عج) ۲۴ (فهرست، ۱ / ۸۴)؛ گلیپایگانی / عرب زاده $\frac{۲۷}{۱۰۸}$ (فهرست، ۳۰)؛ مراغه ۳۰ (فهرست، ۲۴۸-۲۴۵)؛ مروی ۴۴۹ (فهرست، ۲۱۴)؛ طبسی ۱۰۱۲ (فهرست، ۳۹۲-۳۹۱)؛ مؤسسه امام صادق (ع) ۱۴ (فهرست، ۱۷)؛ مرکز احیاء (خطی) ۲۲۱۵ (فهرست، ۶ / ۲۲۷-۲۲۶) <.

چاپ: توسط غلام‌حسین بن محمد خوانساری (تهران، ۱۳۲۴ هـ / ۱۹۰۶ م)؛ توسط احمد شیرازی (تهران، ۱۳۲۹ هـ / ۱۹۱۱ م).

۳۷. مجموعه الأخبار و المسائل التي جمعتها من کتب شتی[#]

ذریعه، ۲۰ / ۶۳-۶۲، ش ۱۹۱۲.

۳۸. مجموعه المواعظ و النصائح و الحکم[#]

ذریعه، ۲۰ / ۱۰۸، ش ۲۱۴۹.

(کلام)

۳۹. مختصر التحفة الکلامية^۲

(التحفة الصغیرة)

ذریعه، ۲۰ / ۱۸۶، ش ۲۵۰۸.

1. Middle East Documentation Center.

۲. مؤلف این نوشته با مؤلف التحفة الکلامية (= ش ۱۹) یکی است. تمامی فهرست‌های دست‌نویس‌ها این نوشته را از ابن ابی‌جمهور می‌دانند: این رساله در هیچ‌یک از منابع شرح احوال به‌عنوان نوشته‌ای از ابن ابی‌جمهور ذکر نشده است.

اختصار مقاله دوم التحفة الکلامية (= ش ۱۹) درباره کلام. اتمام تألیف: شنبه ۱۵ رجب ۹۱۳هـ / ۲۰ نوامبر ۱۵۰۷م.

نسخه: گلپایگانی (۵) ۱۴۶ (فهرست، ۱/ ۱۳۶) => گلپایگانی / عرب‌زاده، ۶۴۱<; مرعشی (۵) ۶۸۵ (فهرست، ۲/ ۲۷۹)، (۱) ۵۷۹۷ (فهرست، ۱۵/ ۱۸۴)، (۶) ۸۰۸۴ (فهرست، ۲۱/ ۸۵); حضرت عبدالعظیم، ۶۸۴ (فهرست، ۲/ ۵۷۱-۵۷۰); خوانسار (۳) ۲۵۴ (فهرست، ۱/ ۲۲۸); رضوی / اهدایی (۲) ۱۰۶۰ (فهرست، ۳۳۱-۳۳۰).

۴۰. مُدْخَلُ الطَّالِبِينَ فِي أَصُولِ الدِّينِ * (کلام)
ذریعه، ۲۰/ ۲۴۸، ش ۲۸۱۰.

۴۱. المسالك الجامعية شرح الرسالة الألفية * (فقه)
(المسائل الجامعية في شرح الرسالة الألفية)

ذریعه، ۲۰/ ۳۴۲، ۲۰/ ۳۸۰-۳۷۹، ش ۳۵۲۱؛ مدرّسی طباطبایی، ۱۳۲.
(شرحی بر رساله الألفية شهید اول، درباره نمازهای سنتی بر اساس تعالیم شیعی. اتمام تألیف: دوشنبه ۲۴ ربیع‌الاول ۸۹۵هـ / ۱۵ فوریه ۱۴۹۰م).

نسخه: آستانه (۱) ۵۸۴۴ (فهرست، ۲۱۸); مجلس ۲۹۸۱ (فهرست، ۱۰ (دو) / ۶۷۷-۶۷۵)، ۲۹۸۱ (فهرست، ۱۰ (دو) / ۱۳-۹۹); مسجد اعظم ۱۰ (دو) / ۱۰۳۳); مرعشی (۱) ۲۲۶۱ (فهرست، ۶/ ۲۴۵)، (۱) ۴۹۱۵ (فهرست، ۱۳/ ۹۹); مسجد اعظم ۳۱۲۸; رضوی ۲۵۸۱، ۲۵۸۲ (فهرست، ۲/ ۱۱۵) > و فهرست، ۲۱/ ۱۳۰۹-۱۳۰۸ < = فکرت، ۵۱۵); < ملى، عربى (۵) ۲۶۰۱ (فهرست، ۱۳/ ۳) <.

چاپ: در: زين الدين بن على العاملى الشهيد الثانى، الفوائد الملية، تهران، ۱۳۱۳هـ / ۱۸۹۶م، در: زين الدين بن على العاملى الشهيد الثانى، مقاصد العلية، تهران، ۱۳۱۴هـ / ۱۸۹۷م.
> برای ردّ بعضی از موارد آن از سوى محقق کرکی نک: محمد الحسّون، حياة المحقق الكرکی و آثاره، ج ۲، ص ۵۶۳-۵۵۹ <

۴۲. مسلک الأفهام في علم الکلام * (کلام)
(مسالك الأفهام في علم الکلام)

ذریعه، ۲۰/ ۳۷۹-۳۷۸، ش ۳۵۱۷، ۲۲/ ۲۱.

نسخه: وزیرى ۱۷۵۹ (فهرست، ۳/ ۴۶-۱۰۴۵); نیز قس: ش ۳۶.

چاپ: قس: ش ۳۶.

شرح: ابن ابی‌جمهور، النور المتجلی من الظلام حاشية مسلک الأفهام (= ش ۵۱).

۴۳. المعالم السَّنَابِیَّة شرح الرسالة الجوينیة فی أصول الفقه* #
(اصول فقه)
ذریعه، ۲۱ / ۲۰۰، ش ۴۶۰۱.
۴۴. مَعین الفِکَر فی شرح الباب الحادی عَشْر* #
(کلام)
ذریعه، ۳ / ۶، ۱۳ / ۱۲۳، ۲۱ / ۲۸۶، ش ۵۰۹۷.
(شرحی بر الباب الحادی عَشْر عَلَامة حَلّی. اتمام تألیف: پیش از ۱۴۷۳م / ۸۷۸هـ).
نسخه: قس: ش ۴۵.
شرح: ابن ابی جمهور، مَعین المَعین فی اصول الدین (= ش ۴۵).
۴۵. مَعین المَعین فی أصول الدین* #
(کلام)
(شرح مَعین الفِکَر فی شرح الباب الحادی عَشْر)
ذریعه، ۳ / ۶، ۱۴ / ۷۳، ش ۱۸۰۳، ۲۱ / ۲۸۷.
(شرحی بر کتاب دیگر مؤلف با عنوان مَعین الفِکَر فی شرح الباب الحادی عَشْر (= ش ۴۴). اتمام تألیف: پیش از ۱۴۷۳م / ۸۷۸هـ).
نسخه: مرعشی (۱) ۵۲۸۴ (فهرست، ۱۴ / ۷۱)؛ محمدعلی طباطبائی (فهرست، ۵۲۳)؛ کتابخانه میرزا باقر قاضی، تبریز (قس: ذریعه، ۲۱ / ۲۸۶، ش ۵۰۹۷).
۴۶. مفتاح الفِکَر لفتح الباب الحادی عَشْر
(کلام)
ذریعه، ۲۱ / ۳۳۹، ش ۵۳۷۱.
(شرحی بر باب الحادی عَشْر عَلَامة حَلّی).
۴۷. کتاب فی المَقْتَل #^۱
۴۸. مناظرات مع الفاضل الهَرَوِی
(مناظرات اعتقادی)
(المناظرة بین القَرَوِی و الهَرَوِی / رسالة المناظرة / المناظرات مع العالم الهَرَوِی / مناظرة الملا الهَرَوِی / المباحثة بین المَحِقِّ و المَبْطِل)
ذریعه، ۲۲ / ۲۸۶-۲۸۵، ش ۷۱۲۴.
(گزارش سه مناظره ابن ابی جمهور در ۱۴۷۳م / ۸۷۸هـ، در مشهد، با عالمی سَنّی اهل هرات. مناظره دوم در پنجشنبه ۱۰ ذوالحجّة ۸۷۸هـ / ۲۸ آوریل ۱۴۷۴م در مدرسه سلطان شاهرخ میرزا به وقوع پیوسته است. دو مناظره اول و سوم در خانه سید محسن الرضوی القمّی روی داده است).

نسخه: آلوارت 2110 (فهرست، ۲ / ۴۶۰)؛ بینش ۶۴۲۶ (فهرست، ۱۰۳۷)؛ کتابخانه بریتانیا Add 16832؛ دانشگاه (۱) ۲۰۸۴ (فهرست، ۸ / ۷۰۷)، (۱) ۳۱۰۶ (فهرست، ۱۱ / ۲۰۵۸)، (۷) ۳۲۰۵ (فهرست، ۱۱ / ۲۱۶۳)؛ دیوان هند (18) 471 (فهرست، ۱ / ۱۲۹)؛ مجلس (۳) ۳۲۴۶ (فهرست، ۱۰ / در) ۸۲۶-۸۲۴)؛ مرعشی (۲) ۴۹۰۰ (فهرست، ۱۳ / ۷۶)؛ (۲) ۶۸۹۶ (فهرست، ۱۸ / ۸۹)؛ دانشگاه ۸۷۸، ۹۴۴ (فهرست، ۳) ۱۰۳۷ (فهرست، ۴ / ۲۵۸)، (۶۴۲۶ =) فکر، (۵۵۳)؛ ثقة الاسلام (فهرست، ۱۳ / ۶۲۷-۶۲۵)؛ رضوی (۱۰۳۷) (فهرست، ۱۱۲-۱۱۱)؛ قزوین (۲) ۳۰۸ (فهرست، ۱ / ۳۸۸)؛ گلپایگانی / عرب‌زاده $\frac{۳۴}{۱۷۳}$ (فهرست، ۷۰۱)؛ ناصریه (۵) ۷۲ (فهرست، ۳۷۴)؛ مرعشی (۳) ۱۲۲۳۲ (فهرست، ۳۱ / ۶۱-۶۰).

چاپ: تهران، بی‌تا؛ چاپ سوم، بی‌جا، ۱۳۹۷/۱۹۷۷م؛ >هم‌چنین به کوشش عبداللّه الحسن، در: مناظرات في الإمامة، قم: دلیل ما، ۱۴۲۴هـ، ص ۴۰۸-۳۴۷.

ترجمه فارسی: از جلال‌الدین محمد کاشانی. تاریخ اتمام: جمعه ۱۹ شعبان ۱۰۰۱هـ / ۲۱ مه ۱۵۹۳م. نسخه: مفتاح (۲) ۶۱۲ (فهرست، ۲۴۸)؛ نوریخس (۱) ۲۷۹ (فهرست، ۲ / ۲۴)؛ رضوی ۴۰۱ (فهرست، ۴ / ۴۶)؛ >طیبی (۹) ۳۵۶.

چاپ: در: قاضی نورالله شوشتری، مجالس المؤمنین، ۱ / ۵۸۹-۵۸۲؛ در: نوروز علی بسطامی، فردوس التواریخ، تبریز، ۱۳۱۵هـ، ۳۰۷ به بعد. در: نامه دانشوران ناصری، تهران، ۱۳۱۸هـ، ۱ / ۷۳۳ به بعد.

۴۹. موضح الدرایة لشرح باب البدایة فی الحکمة* #
(قطعاً شرحی است بر باب بدایة النهایة فی الحکمة الاشراییة خود (= ش ۱۴).
ذریعه، ۲۳ / ۲۶۶، ش ۹، ج ۸.

۵۰. موضح المشکلات الأوائل الاجتهادات فی الفقه* #
ذریعه، ۲۳ / ۲۶۸، ش ۸۹۱۹.

۵۱. النور المنجی من الظلام حاشیة مسلک الأفهام* #
(کلام)

ذریعه، ۲۴ / ۳۷۷، ش ۲۰۳۰.

(شرحی بر مسلک الأفهام فی علم الکلام خود (= ش ۴۲). اتمام تألیف: یکشنبه ۳ شعبان ۱۸۹۳هـ / ۱۳ ژوئن ۱۴۸۸م، در الحساء).

نسخه: قس: ش ۳۶.

چاپ: قس: ش ۳۶.

شرح: ابن ابی‌جمهور، مُجلی مرآة المنجی فی الکلام و الحکمتین و التصوف (= ش ۳۶).

۵۲. رساله فی النیة

(فقه)

مدرّسی طباطبایی، ۱۱۹.

تاریخ تألیف: پنج‌شنبه ۱۸ ذوالحجّة ۱۱۸۸۹ هـ / ۶ ژانویه ۱۴۸۵ م.

<رساله‌ای است در نکوهش وسواس و معنی نیت در عبادات.>

نسخه: مرعشی (۱۲) ۲۷۵۴ (فهرست، ۳۱۲/۷): <مروی (۶) ۸۷۴ (فهرست، ۳۲۱)>.

فهرست اختصارات و منابع

آخوند / مقصود: جواد مقصود، «فهرست نسخه‌های کتابخانه غرب، مدرسه آخوند همدانی»، در: فهرست نسخه‌های خطی

کتابخانه‌های رشت و همدان، به کوشش محمد روشن [و دیگران]، تهران، ۱۳۵۳ هـ / ۱۹۷۴ م، ص ۱۶۱۸-۱۲۳۹.

آستانه: محمدتقی دانش‌پژوه، فهرست نسخ خطی کتابخانه آستانه مقدّسه قم، قم، ۱۳۵۵ هـ / ۱۹۷۶ م.

آلوارت: ویلهلم آلوارت [فهرست دست‌نویس‌های عربی کتابخانه پادشاهی برلین، ج ۱-۱۰، برلین ۱۸۸۷-۱۸۸۹].

Wilhelm Ahlwardt, *Verzeichnis der arabischen Handschriften der königlichen Bibliothek zu Berlin*.

ادبیات: محمدتقی دانش‌پژوه، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، تهران ۱۳۳۹ هـ /

۱۹۶۰ م.

محمدتقی دانش‌پژوه، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات، مجموعه وقفی علی‌اصغر حکمت، تهران،

۱۳۴۱ هـ / ۱۹۶۲ م.

محمدتقی دانش‌پژوه، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات، مجموعه امام جمعه کرمان، تهران،

۱۳۴۴ هـ / ۱۹۶۵ م.

استادی: رضا استادی، صد و شصت نسخه از یک کتابخانه شخصی، قم، ۱۳۵۴ هـ / [۱۹۷۵ م].

الهیات: محمدتقی دانش‌پژوه / محمدباقر حجّتی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی

دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۴۸-۱۳۴۵ هـ ش.

بانکی‌پور: مولوی عبدالحمید، مفتاح الكنوز الخفیة، پتنا، ۱۹۲۲-۱۹۱۸ م.

بوهار: [شمس‌العلماء محمد هدایت حسین خان بهادر، فهرست دست‌نویس‌های عربی در کتابخانه بوهار، کلکته، ۱۹۲۳ م].

Catalogue of the Arabic Manuscripts in the Būhār Library.

بینش: تقی بینش، «فهرست الفبائی نسخه‌های خطی کتابخانه آستانه مشهد»، در: فهرست نسخه‌های خطی دو کتابخانه

مشهد، به کوشش عبداللّه نورانی [و دیگران]، تهران، ۱۳۵۱ هـ / ۱۹۷۲ م، ص ۴۳-۲۳.

چستربییتی: [آرتور جی. آربری، کتابخانه چستربییتی: فهرست دست‌نویس‌های عربی، ۸ ج، دبلین، ۱۹۶۶-۱۹۵۵].

Arthur J. Arberry, *The Chester Beatty Library: A Handlist of the Arabic Manuscripts*.

حجّتی: رضا استادی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه حجّتیّه، قم، ۱۳۵۴ هـ / ۱۹۷۵ م.

> حضرت عبدالعظیم: ابوالفضل حافظیان بابلی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آستانه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)،

قم: دارالحدیث، چاپ یکم، بهار ۱۳۸۲ هـ، ج ۲، ص ۸۸۸.<

حکیم: احمد حسینی، فهرست مخطوطات الشیخ محمد الرشتی المهداة إلى مكتبة الإمام الحکیم العامة في النجف الأشرف، نجف، ۱۹۷۱م (مطبوعات مكتبة الإمام الحکیم العامة في النجف، ۵).

> خوانسار: سید جعفر حسینی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیه‌الله فاضل خوانساری، خوانسار- ایران، قم: انصاریان، ۱۳۷۴ه.ش، ۲ ج. <
دانش پژوه / منزوی: نک: دانشگاه

دانشگاه: محمدتقی دانش‌پژوه / علی‌نقی منزوی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، ج ۱۸-۱، تهران، ۱۳۶۴-۱۳۳۰ه.ش / ۱۹۸۵-۱۹۵۱م.

دانشگاه / میکروفیلم: محمدتقی دانش‌پژوه، فهرست میکروفیلم‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۳-۱، تهران، ۱۳۴۸-۱۳۴۴ه.ش / ۸۴-۱۹۶۹م (انتشارات دانشگاه تهران، ۱۲۵۹).

> دایرة‌المعارف، عکسی: احمد منزوی، فهرست نسخه‌های عکسی کتابخانه مرکز دایرة‌المعارف بزرگ اسلامی، جلد یکم: کتابخانه خصوصی اهدایی زین‌العابدین ابراهیمی، تهران: مرکز دایرة‌المعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۸۲ه.ش. <
دیوان هند: [اتو لوث، فهرست دست‌نویس‌های عربی در کتابخانه دیوان هند، ج ۲-۱، لندن، ۱۸۷۷م.]

Otto Loth, *A Catalogue of the Arabic Manuscripts in the Library of India Office*, 1-2, London 1877.

راپر، بررسی جهانی: [جفری راپر (ویراستار)، بررسی جهانی دست‌نویس‌های اسلامی، ۴ ج، لندن، ۱۹۹۲-۹۴م.]

Roper, Geoffrey (Ed.), *World Survey of Islamic Manuscripts*, 1-4, London, 1992-1994.

> رسائل درایه: ابوالفضل حافظیان بابلی، رسائل في درایة الحدیث، ج ۲-۱، قم: دارالحدیث، ۱۳۸۲ه.ش / ۱۴۲۴ه. <
رشیدیان: غلام‌رضا رشیدیان، «زندگی ابن ابی‌جمهور»، در: کیهان اندیشه، ۷۲ (خرداد- تیر ۱۳۷۶ه.ش)، ۱۰۹-۱۰۱.
رضوی: فهرست کتب کتابخانه مبارکه آستان قدس رضوی، ج <۲۲> - ۱، به کوشش شاهزاده اوکتائی [و دیگران]، مشهد، ۸۲> - ۱۳۰۵ه.ش / <۲۰۰۳> - ۱۹۲۶م.

> رضوی / اهدایی: رضا استادی، فهرست هزار و پانصد نسخه خطی اهدائی رهبر معظم انقلاب حضرت آیه‌الله خامنه‌ای به کتابخانه آستان قدس رضوی، مشهد: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، ۱ ج، ۱۳۷۳ه.ش. <

روضاتی: محمدعلی روضاتی، فهرست کتب خطی کتابخانه‌های اصفهان، اصفهان، ۱۳۴۱ه.ش / ۱۹۶۲م.
سپهسالار / منزوی: محمدتقی دانش‌پژوه / علی‌نقی منزوی، فهرست کتابخانه سپهسالار. بخش سوم، ج ۳-۱، تهران، ۵۶ - ۱۳۴۰ه.ش / ۷۸-۱۹۶۲م.

> طبسی: ابوالفضل حافظیان بابلی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی مرحوم آیه‌الله حاج سید محمد رضا طبسی حائری، قم - ایران، قم، دست‌نویس مؤلف (رؤیت در کتابخانه مؤلف فهرست): همچنین ابوالفضل حافظیان بابلی، «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی آیت‌الله طبسی حائری معروف به مکتبه امام رضا(ع) - قم»، در: نسخه‌پژوهی، دفتر یکم، ۱۳۸۳ه.ش، ص ۱۲۷-۱۱۱. <

عبدالحمید مولوی: مهدی ولاتی، «فهرست نسخه‌های خطی عبدالحمید مولوی»، در: نشریه، ۵ (۱۳۴۶ه.ش / ۱۹۶۷م)،

علی اکبر فیاض: محمدتقی دانش‌پژوه، «نسخه‌های خطی دکتر علی اکبر فیاض»، در: نشریه، ۷ (۱۳۵۳ هـ.ش / ۱۹۷۴ م)، ۶۹۵-۷۰۱.

فکرت: محمدآصف فکرت، فهرست الفبائی کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، مشهد، ۱۳۶۹ هـ.ش / ۱۹۹۰ م.
> فهرستگان حدیث: علی صدراپی خوبی (ویراستار)، فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث و علوم حدیث، جلد اول درایه و حدیث، قم: دارالحدیث، چاپ یکم، بهار ۱۳۸۲ هـ.ش، هفتاد و هشت + ۵۵۴ ص.<

فیضیه: حاج آقا مجتبی عراقی، فهرست کتابخانه مدرسه فیضیه قم، ج ۲-۱، قم، ۳۸-۱۳۳۷ هـ.ش / ۵۹-۱۹۵۸ م.
> قزوین: محمود طیار مراغی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه امام صادق (ع) قزوین، قزوین: معاونت تحقیق و پژوهش حوزه علمیه قزوین، ۱۳۷۸ هـ.ش، جلد یکم.<

گلبایگانی: احمد حسینی / رضا استادی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی آیت‌الله گلبایگانی، ج ۳-۱، قم، ۱۳۵۷ هـ.ش / ۱۹۷۸ م.

> گلبایگانی / عرب‌زاده: ابوالفضل عرب‌زاده، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیه‌الله العظمی گلبایگانی، قم: دارالقرآن الکریم، ۱۳۷۸ هـ.ش.<

گوهرشاد / فاضل: محمود فاضل، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه جامع گوهرشاد مشهد، ج ۳-۱، مشهد، ۱۳۶۷-۱۳۶۳ هـ.ش / ۱۹۸۸-۱۹۸۴ م.

ماخ / اورمزی: [رودولف ماخ / اریک اورمزی، فهرست دست‌نویس‌های عربی (مجموعه جدید) در کتابخانه دانشگاه برینستن، برینستن ۱۹۸۷ م.]

Rudolph Mach/ Eric L. Ormsby, *Handlist of Arabic Manuscripts (New Series) in the Princeton University Library*, Princeton, 1987 (Princeton Studies on the Near East).

مجلس: عبدالحسین حائری [و دیگران]، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، ج ۲۲-۱، تهران، ۱۳۰۵-۱۳۵۷ هـ.ش / ۱۹۷۸-۱۹۲۶ م: > همچنین ج ۲۳/۲، ۲۳/۲۵، ۲۴/۳۸، ۳۵، تهران و قم، ۸۱-۱۳۷۶ هـ.ش.<

محموظ (دو): حسین علی محموظ، «المخطوطات العربية في العراق»، در: مجلة معهد المخطوطات العربية، ۴ (۱۹۵۸ م)، ۱۹۵-۲۵۸.

محموظ (یک): حسین علی محموظ، «فائس المخطوطات العربية في ایران»، در: مجلة معهد المخطوطات العربية، ۳ (۱۹۵۷ م)، ۷۸-۳.

محمدعلی طباطبائی: عبدالعزیز طباطبائی، «فهرست نسخه‌های کتابخانه آقای حاج سید محمدعلی طباطبائی قاضی تبریزی»، در: نشریه، ۷ (۱۳۵۳ هـ.ش / ۱۹۷۴ م)، ۵۱۱-۵۲۳.

> مدرسه امام عصر (عج): محمد برکت، فهرست نسخه‌های خطی مدرسه امام عصر (عج) شیراز، شیراز: کتابخانه مدرسه امام عصر (عج)، ۱۳۷۴ هـ.ش، جلد یکم.<

> مراغه: محمود طیار مراغی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی مراغه، قم: آل علی (ع)، ج ۱، ۱۳۷۹ هـ.ش.<

مرعشی: سید احمد حسینی اشکوری > ج ۲۷-۱ و دیگران ج ۲۸ به بعد.< فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی، ج ۲۳-۱ و ۳۱-۲۴، قم، ۸۲-۱۳۵۴ هـ.ش / ۲۰۰۴-۱۹۷۵ م.

- <مرعشی (عکسی): محمدعلی حائری، فهرست نسخه‌های عکسی کتابخانه عمومی حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی، ج ۲-۱، قم، ۷۰-۱۳۶۹ ه.ش.>
- <مرکز احیاء (خطی): سید احمد حسینی اشکوری، فهرست نسخه‌های خطی مرکز احیاء میراث اسلامی، قم-ایران، ج ۱-۶، قم: مرکز احیاء میراث اسلامی، ۸۳-۱۳۷۷ ه.ش/ ۲۵-۱۴۱۹.>
- <مرکز احیاء (عکسی): سید جعفر حسینی اشکوری و سید صادق حسینی اشکوری، زیر نظر سید احمد حسینی اشکوری، فهرست نسخه‌های عکسی مرکز احیاء میراث اسلامی، قم-ایران، ج ۴-۱، قم: مرکز احیاء میراث اسلامی، ۸۲-۱۳۷۷ ه.ش/ ۲۴-۱۴۱۹.>
- <مروی: رضا استادی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه مروی تهران، تهران: کتابخانه مدرسه مروی، ج ۱، ۱۳۷۱ ه.ش.>
- <مسجد اعظم: «کتابخانه مسجد اعظم»، در: محمدتقی دانش‌پژوه، «فهرست کتابخانه‌های شهر قم»، در: نشریه، ۵ مسجد اعظم (۱۳۴۶ ه.ش)، ۳۹۹ به بعد.
- مشهد، ادبیات: محمود فاضل، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی، مشهد، ۱۹۷۶ م.
- مفتاح: محمدتقی دانش‌پژوه، «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دکتر حسین مفتاح»، در: نشریه، ۷ (۱۳۵۳ ه.ش/ ۹۵-۵۱۰، ۱۹۷۴ م).
- ملک: ایرج افشار/ محمدتقی دانش‌پژوه، فهرست کتاب‌های خطی کتابخانه ملی ملک، ج ۸-۱، تهران، ۶۹-۱۳۵۲ ه.ش/ ۹۰-۱۹۷۳ م.
- ملی، عربی: عبدالله انوار <و دیگران>، فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی ایران، ج <۱۹-۱>، تهران، ۱۳۴۳-۱۳۸۱ ه.ش/ ۲۰۰۳-۱۹۶۵ م.
- <مؤسسه امام صادق (ع): احمد حسینی اشکوری، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مؤسسه امام صادق (ع)، قم-ایران، قم، ج ۱، ۱۳۸۳ ه.ش.>
- مهدوی: محمدتقی دانش‌پژوه، «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه خصوصی اصغر مهدوی»، در: نشریه، ۲ (۱۹۶۲ م)، ۵۹-۱۸۱.
- <ناصریه: اکبر ثبوت، فهرست نسخ خطی کتابخانه ناصریه، لکهنو (ایالت یو. پی. ای)، [برای] مرکز تحقیقات فارسی رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، دهلی نو. این فهرست هنوز به چاپ نرسیده است. فتوکپی دست‌نویس مؤلف در مؤسسه نشر فهرستگان موجود است.>
- نوربخش: ابراهیم دیباجی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه خانقاه نوربخش (نعمه‌اللهی)، ج ۲-۱، تهران، ۵۲-۱۳۵۰ ه.ش/ ۷۳-۱۹۷۰ م.
- وزیری: محمد شیروانی، فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه وزیری یزد، ج ۵-۱، تهران، ۵۸-۱۳۵۰ ه.ش/ ۷۹-۱۹۷۱ م.